

Beoordelingsmethodiek vernieuwd kunstendecreet

Deeladvies ACK

1. Over de rol van de Adviescommissie kunsten

- De Adviescommissie Kunsten is niet samengesteld als een commissie die de sector, of delen ervan, vertegenwoordigd. De leden van de ACK zijn aangesteld omwille van hun expertise met betrekking tot beoordelingsmethodologie en hoewel de ACK beleidsgericht advies kan geven over verschillende aspecten van het kunstendecreet, zal ze dit altijd doen vanuit het perspectief van een kwalitatieve beoordeling.
- Hiervoor werkt de ACK op een vertrouwelijke en inhoudelijke manier samen met de verschillende beleidsniveau's.
- Hoewel de rol van en functie van de ACK omschreven is in het kunstendecreet lijken er binnen het kunstenveld misvattingen en onduidelijkheden te bestaan over haar bevoegdheden en functioneren. De ACK is vragende partij om taakstelling en verantwoordelijkheden in de toekomst verder te concretiseren en te verhelderen in het vernieuwde kunstendecreet.

2. Context

- Dit advies is geen eindadvies. Het kwam tot stand op basis van een reeks virtuele vergaderingen tussen maart 2020 en eind mei 2020. Bepaalde aspecten moeten tijdens de komende maanden meer in detail uitgewerkt worden.
- De agenda voor dit advies werd gemaakt op basis van de prioriteiten die door de administratie aangereikt werden.

3. Analyse mbt de werking van beoordelingscommissies

- Uitgangspunten van commissiewerking in huidige decreet zijn intersubjectiviteit en peer review – die uitgangspunten worden niet in vraag gesteld en behouden in de uitwerking van de toekomstige beoordelingsmethodieken
- Werken met pool van beoordelaars (sinds 2015) sinds de vorige structurele ronde voor beurzen, projectsubsidies en werkingsubsidies. Voor Vlaamse Kunst Instellingen worden ad hoc commissies samengesteld.
- Nadelen van het huidige systeem:
  - Er is weinig tot geen opbouw van expertise en kennis door de beoordelaars
  - Er dreigt een gebrek aan kwalitatieve beoordelaars
  - Er is een gebrek aan sector kennis binnen commissies en het ontbreekt veel beoordelaars aan het specifieke discours dat eigen is aan de sector die ze beoordelen.
  - De samenstelling van de commissies zou, zowel functie -als disciplinegericht, moeten gebeuren op basis van het soort en aantal aanvragen. Dat is praktisch gezien niet haalbaar.
  - Zowel bij projectcommissies als bij beurzencommissies signaleert de administratie dat er problemen zijn mbt het bepalen van en omgaan met betrokkenheden van beoordelaars.
  - Er is een grote pool van beoordelaars en voorzitters nodig
  - Er is momenteel een te groot spanningsveld tussen het aantal positief beoordeelde dossiers en de dossiers waaraan uiteindelijk middelen toegekend kunnen worden.
  - Er is zitten in het huidige systeem weinig tot geen elementen die toelaten om aan landschapszorg te doen. De visienota, noch de landschapstekening lijken de juiste

inhoudelijke kaders aan te reiken voor een kwalitatieve beoordeling; tijdens het beoordelingsproces worden, zowel voor individuele, project en werkingssubsidies, de dossiers op individuele basis beoordeeld, zonder dat rekening kan gehouden worden met het bredere veld waardoor er na beoordeling weliswaar een gedragen oordeel per dossier voorligt, maar niet vanuit een visie of situering van de individuele dossiers in het kunstenlandschap.

4. Generieke aanbevelingen en opmerkingen bij een hervorming van de beoordelingsmethodiek

In verband met de wijzigingen aan het kunstendecreet drukt de ACK wel haar bezorgdheid uit over de snelheid waarmee de werkzaamheden moeten afgerond worden. De tijd en focus die kan besteed worden aan nieuwe wetgeving is meestel rechtevenredig aan de kwaliteit ervan. De ACK pleit daarom, algemeen, om waar mogelijk de contouren van het huidige kunstendecreet te behouden.

- Specifiek voor wat commissiewerking betreft is de ACK er voorstander van om innovatieve oplossingen te zoeken en dringt de ACK erop aan om bij het uitwerken van nieuwe systemen niet te vertrekken vanuit de huidige kaders.
- Momenteel is het spanningsveld tussen de positief geëvalueerde projecten en de uiteindelijk toegekende middelen te groot. De beoordelingsmethodiek lijkt bovendien niet meer afgestemd op die realiteit. Dat werkt een grote de-motivatie van beoordelaars in de hand. De ACK pleit er daarom voor om een beoordelingsmethodiek te ontwerpen die rekening houdt met die veranderde realiteit waarbij (1) kwaliteit van de processen, (2) dynamiek van het landschap, (3) beheersbaarheid van het systeem en (4) landschapszorg centraal staan.
- In elk geval pleit de ACK voor een vereenvoudiging in vergelijking met de huidige methodes en werking waarbij de overheid tegelijk blijft inzetten op intersubjectiviteit en kwaliteit
- Vereenvoudiging betekent niet dat de overheid minder investeert in kwalitatieve processen.
- Ook bijvoorbeeld de teksten die moeten geschreven worden (aanvragen, adviesteksten, insteken,...) kunnen vereenvoudigd worden waarbij een hogere kwaliteit hand in hand gaat met een grotere efficiëntie.
- De werking en samenstelling van commissies is niet afzonderlijk te bekijken van andere gerelateerde onderwerpen binnen en buiten het kunstendecreet. Dit advies is een deeladvies betreffende een specifiek onderdeel van het beoordelingsproces. Maar ook bijvoorbeeld het beperken van het aantal aanvraagrondes van drie naar twee heeft een invloed op de kwaliteit van de beoordeling en het verdient aanbeveling om ook deze elementen te herbekijken.
- De ACK adviseert om de beoordelingsmethodes, samenstelling en werking van commissies te diversifiëren naar gelang het specifieke subsidie-instrument en aparte systemen op te zetten voor: beurzen, projectsubsidies, werkingssubsidies. Binnen de werkingssubsidies wordt idealiter gediversifieerd tussen subsidies voor het brede veld (organisaties en gezelschappen), kerninstellingen en Vlaamse kunstinstellingen.
- Wel wijst de ACK op het gevaar van een piramidaal georganiseerd landschap waarbij de verschillende onderdelen niet meer op elkaar afgestemd zijn. Diversifiëring verhoogd ook de noodzaak voor afstemming.
- In verband met de samenstelling van de commissies stelt de ACK vast dat de tool “iedereen kan zetelen” om beoordelaars te recruter best verfijnd kan worden. De ACK blijft voorstander van een call bij de samenstelling van commissies, maar ziet mogelijkheden om de selectie te verfijnen, niet alleen op basis van vaktechnische - en veldkennis, maar ook op basis van specifieke competenties die een beoordelaar moet hebben. Waar nodig moet er de mogelijkheid zijn om beoordelaars te recruter buiten “iedereen kan zetelen” om.

- De ACK pleit ervoor om na te denken over voldoende (niet-financiële) incentives voor beoordelaars: investeer in opleiding en evaluatie van beoordelaars, zorg dat de impact van het beoordelingswerk op het veld zichtbaar gemaakt wordt,...
- Noch in het decreet, noch in de uitvoeringsbesluiten, noch in het draaiboek zijn er momenteel handvaten vervat die de commissies, administratie of beleidsmakers toelaten om aan landschapszorg te doen. Vanuit het principe van subsidiariteit pleit de ACK ervoor om die verantwoordelijkheid zo dicht mogelijk bij de commissies te leggen. Om dit voldoende te verankeren lijkt het op dit moment noodzakelijk om de decretale beoordelingscriteria in die zin te wijzigen dat landschapszorg mogelijk wordt. Verder moeten deze aspecten ook vervat en verder gespecificeerd worden in het draaiboek voor beoordeling en moet de visienota van de minister specifiek geschreven worden zodat ook deze landschapszorg en kwalitatieve beoordeling mogelijk maakt.
- Tegelijk wijst de ACK erop dat landschapszorg in het kader van een kwaliteitsbeoordeling niet vast te pinnen is op één enkel moment in de hele beoordelings -en beslissingscyclus, maar aanwezig moet zijn op elk niveau en in elk aspect van de procedure.

5. Met betrekking tot de grootte van commissies en de rol van de voorzitter

- De ACK stelt vast dat het huidige systeem waarbij commissies kleiner worden en waarbij parallelle commissies opgericht worden als een manier om betrokkenheden te vermijden niet transparant is en noch de kwaliteit van de beoordeling, noch de efficiëntie verhoogd.
- Algemeen zou de ACK daarom willen adviseren om grotere commissies te installeren, gediversifieerd volgens de verschillende subsidieinstrumenten, waarbij de leden in principe vastbenoemd zijn voor een bepaalde periode, maar er jaarlijks een vooraf bepaald aantal leden vervangen worden zodat je na een periode van 5, 7 of 10 jaar een volledige vernieuwing hebt van elke commissie.
- Grotere commissies waarbij er toch een geleidelijke en continue vernieuwing ingebouwd kan worden remediëren aan een aantal tekortkomingen van het huidige, maar ook van vroegere systemen:
  - Efficiëntie: je kan per commissie meer dossiers behandelen waardoor er minder commissies moeten samengesteld worden.
  - De intersubjectiviteit wordt groter en afstemming wordt eenvoudiger.
  - Je lost het probleem van betrokkenheden op. De ACK gaat ervan uit dat je bij elk systeem van peer-review automatisch een grote betrokkenheid hebt van beoordelaars bij het werkveld. Bij grotere commissies kunnen rechtstreeks betrokken leden de vergadering verlaten zonder dat de intersubjectiviteit of de organisatie van de beoordelings in het gedrang komt.
  - Bij het werken met vastere commissies bouw je kennis en expertise op en behoud je het geheugen van de commissie. Het jaarlijks vervangen van een klein aantal leden zorgt toch voor voldoende kwalitatieve instroom.
- De ACK pleit voor het behouden van een neutrale voorzitter die geen lid is van de administratie. Wel is het noodzakelijk dat er meer geïnvesteerd wordt in opleiding en selectie van de voorzitters waarbij ook gelet wordt op specifieke competenties. Onder neutraliteit verstaat de ACK dat de voorzitter geen stemrecht heeft, de eigen professionele positie overstijgt en zijn/haar mening niet laat doorwegen en toewerkt naar een intersubjectief oordeel van de commissieleden. Dit vereist wel dat de voorzitter, naast specifieke competenties, ook beschikt over voldoende kennis van het concrete werkveld waar de commissie over oordeelt.

6. Verschillende scenario's

- A. Fondsen
  - De ACK adviseert om de komende jaren een (gedeeltelijke) verfondsing van het subsidielandschap te onderzoeken.
    - De beoogde voordelen zijn (1) een efficiëntere werking waarbij de subsidiëring sneller dan nu het geval is, kan aangepast worden aan een veranderende realiteit én (2) een grotere bestuurlijke en politieke afstand bij het nemen van de uiteindelijke beslissing.
    - Bovendien zou een gedeeltelijke verfondsing, indien goed uitgedacht, een grotere disciplinespecifieke benadering kunnen mogelijk maken zonder de schottenloosheid van het kunstenbeleid te ondergraven.
    - De ACK pleit er voor alle duidelijkheid niet voor om de huidige subsidieinstrumenten in fondsen onder te brengen maar adviseert om de mogelijkheid hiervoor op middellange termijn te onderzoeken.

- B. Beurzen (éénjarig en meerjarig)
  - De ACK pleit voor het behouden van éénjarige én meerjarige beurzen.
  - De ACK adviseert op beurzen met vaste bedragen te houden als een laagdrempelig subsidie-instrument dat voor veel kunstenaars toegankelijk is. Werken met vaste bedragen maakt hiervan een heel beheersbaar instrument.
  - Is het zinvol om kwantitatieve drempels bij beurzen in te bouwen?
    - De ACK is op zich geen voorstander om dit te doen, enkel in functie van de beheersbaarheid. Wel zou een analyse kunnen gemaakt worden van negatieve adviezen uit het verleden waarbij reccurente argumentatie om beursaanvragen af te wijzen zou kunnen geformaliseerd worden.
    - De ACK vraagt zich af of het inbouwen van kwantitatieve drempels de instroom zal verminderen. Kunstenaars krijgen sowieso geen beurzen bij de vleet en steeds meer kunstenaars zullen dit aanvragen.
    - De ACK wijst op het risico om bepaalde disciplines ongewenst te discrimineren bij het inbouwen van hogere drempels. Zo zijn beurzen bijvoorbeeld historisch gezien een belangrijker instrument binnen beeldende kunst dan binnen podiumkunsten.
    - De ACK ziet wel mogelijkheden om beurzen doelgerichter in te zetten voor artistieke ontwikkeling en het onderscheid met projecten duidelijker te formuleren.
    - Kwantitatieve en kwalitatieve drempels kunnen eerder ingebouwd worden bij projectsubsidies dan bij beurzen (cfr infra).
  - Beoordeling en samenstelling commissies:
    - Algemene uitgangspunten:
      - intersubjectiviteit en peer-review
      - Toegankelijkheid voor aanvrager en efficiëntie op niveau van aanvrager, administratie en beoordelaars
      - Essentieel wordt het volgende beoordeeld: (1) kwaliteit en relevantie van de kunstenaar en zijn/haar oeuvre (2) relevantie en kwaliteit van de toekomstige ontwikkelingen en (3) de geloofwaardigheid en haalbaarheid hiervan.
    - samenstelling commissies
      - Grotere commissies (niet meer per subdiscipline en geen parallelle commissies meer) die meer dossiers behandelen, samengesteld en vernieuwend volgens de hiervoor omschreven principes.
      - Commissies krijgen een voorzitter

- Er is een overlapping maar geen samenvallen met commissies voor projectsubsidies
  - Voorbereiding van de beoordeling via insteken waarbij de volledige commissie intersubjectief tot een oordeel komt.
  - Vereenvoudigde adviestekst
  - Aanvraag blijft laagdrempelig en kort waarbij geen begroting, maar wel een werkplan vereist wordt.
  -
- C. Projectsubsidies
  - Het verdient aanbeveling om de decretale beoordelingscriteria tegen het licht te houden en in lijn van wat hiervoor geadviseerd wordt, minstens een of meerdere criteria te bepalen die landschapszorg mogelijk maken.
  - De ACK pleit ervoor om hierbij een duidelijk onderscheid te maken tussen de absolute criteria en de relatieve criteria. Het zijn vooral die laatste die gebruikt worden voor de kwalitatieve afstemming van de dossiers en voor de landschapszorg.
  - De ACK pleit ook hier voor vereenvoudiging en voor transparantie. Hanteer het subsidiariteitsbeginsel maximaal door zoveel mogelijk impact en instrumenten te leggen bij de beoordelingscommissies.
  - De ACK geeft aan dat een kwalitatieve beoordeling verbonden is aan mogelijkheidsvoorwaarden. Zo is het bijvoorbeeld aan te raden om budgetsleutels aan te reiken aan de beoordelingscommissies op basis waarvan zij een evenwichtig en gedragen advies kunnen geven.
  - Mogelijkheid tot invoeren van kwantitatieve en kwalitatieve drempels
    - Drempels invoeren bij projectsubsidies lijkt zinvoller te zijn dan bij beurzen indien ze gericht zijn op een verhoging van kwaliteit, dynamiek en beheersing.
    - Strengere ontvankelijkheidsvoorwaarden invoeren
      - Alle uitgaven moeten gestaafd worden met offertes, contracten, of verifieerbare berekingen.
    - Kwalitatieve drempels: bijv. invoeren van minimale engagementen bij presentatie (bij tentoonstelling bijv. minimum 1 toonplek, bij podiumkunsten, minimum 7 voorstellingen in binnen -en/of buitenland) /bij productie een minimum aan presentatie invoeren of producerende partners / ...
    - Strengere ontvankelijkheidsvoorwaarden verhogen de drempel voor indiening, maar zorgt minstens voor betere dossiers. Je verhoogt hiermee niet de drempel voor beginnende kunstenaars of individuele kunstenaars aangezien bij uitvoering van het project dergelijke berekingen en engagementen sowieso moeten gebeuren.
    - De kwalitatieve drempels zijn gekoppeld aan beleidskeuzes. Wel kan je op basis hiervan verwachten dat er minder aanvragen in aanmerking zullen komen voor subsidiëring. Het zal erop aan komen om deze fijnmazig genoeg te maken zodat de dynamiek van het landschap niet aangetast wordt.
  - Organisatie beoordeling
    - De ACK adviseert om, naar analogie met de beurzen, te werken met grotere en meer vaste commissies die per discipline georganiseerd worden waarbij jaarlijks één of twee leden vervangen worden (volledige vernieuwing op een termijn van 5 à 10 jaar).
    - Commissies zijn ruimer samengesteld en groter dan nu het geval is (cfr supra). De schottenloosheid van het kunstendecreet wordt gegarandeerd op verschillende niveau's: doordat de commissies georganiseerd zijn op het

niveau van de disciplines en niet langer op het niveau van de subdisciplines krijg je binnen elke commissie de mogelijkheid tot verschuivingen en bijstellingen. Bij het bepalen van de budgetsleutels (cfr supra en infra) heeft het beleidsniveau de mogelijkheid om inhaalbewegingen te organiseren.

- De ACK adviseert om het beoordelingstraject te wijzigen in volgende zin:
    - Een groepje (2 à 3) commissieleden bereiden samen een pré-advies voor door vooral onderling te overleggen op basis van dossier - sommige fases kunnen online. Een pré-advies gaat verder dan het maken – op individuele basis – van insteken.
    - Pré-advies wordt plenair besproken door de commissie en bijgestuurd of bekrachtigd.
    - Administratie maakt finale adviestekst.
    - Voorzitter/moderator zorgt voor evenwicht, balans en coördinatie van de processen.
    - Plenaire vergadering maakt rangorde per discipline op basis van budgetsleutel.
    - Minister beslist op basis van voorstel commissies.
  - De ACK is er, net als bij de beurzen, voorstander van om naar een binaire beoordeling te evolueren (enkel positief of negatief), in combinatie met een rangorde, opgesteld door de beoordelingscommissies. Indien gewerkt wordt met een budgetsleutel en er voldoende instrumenten voor landschapszorg aangereikt worden, moet dit systeem volstaan voor een kwalitatieve advisering.
  - De vraag rijst of het in dit systeem noodzakelijk is om te werken met een zogenaamde afstemmingscommissie. Vanuit de overtuiging dat een vereenvoudiging in deze vaak een verbetering is, pleit de ACK hier in beginsel niet voor:
    - Landschapszorg kan beter berusten bij de beoordelingscommissies zelf en niet bij een aparte commissie.
    - Meer tussenstappen verminderen de transparantie van de processen en verlagen het draagvlak van de beslissingen.
    - De ACK pleit ervoor om zoveel als mogelijk te werken met een tweetrapsysteem waarbij de aanvraag door een commissie beoordeeld wordt, hierin bijgestaan door de administratie, waarna de beleidsmaker beslissen.
    - Indien er alsnog zou beslist worden om te werken met een afstemmingscommissie dan pleit de ACK ervoor om dit aan strakke mogelijkheidsvoorwaarden te verbinden. Een mogelijk scenario hierbij is dat een dergelijke commissie enkel positief kan bijsturen en afstemmen door te beschikken over een bepaald percentage van het totaalbudget.
  - De ACK is bereid om, samen met de administratie, een voorstel uit te werken voor een methode om de budgetsleutel te bepalen.
- D. Werkingssubsidies
    - Voor wat de werkingssubsidies betreft adviseert de ACK om bij de beoordeling te vertrekken vanuit dezelfde principes als hiervoor beschreven: subsidiariteit, vereenvoudiging en transparantie.
    - Anders dan voor projectsubsidies zal het voor werkingssubsidies wellicht onmogelijk zijn om te werken met 5 grote commissies op het niveau van de disciplines
    - De ACK adviseert om het huidige systeem als vertrekpunt te gebruiken.

- De ACK is er voorstander van om, naast het dossier, de organisaties te horen. Dit kan georganiseerd worden met een systeem van rapporteurs waarbij per dossier een of twee rapporteurs aangesteld worden die een gesprek hebben met de aanvrager:
  - Eerste vergadering waarbij per dossier een rapporteur het dossier inleidt en er plenair een inventaris gemaakt wordt van vragen of opmerkingen.
  - Aanvrager kan, maar moet niet, een afspraak maken met de rapporteurs die de vragen voorleggen.
  - Tijdens tweede vergadering wordt hierover gerapporteerd en wordt het pre-advies opgemaakt.
  - Op basis van het pre-advies volgt de huidige repliekprocedure.
- De ACK pleit ervoor om tijdig te starten met de recrutering, samenstelling en opleiding van de commissies voor de beoordelingen van de werkingssubsidies en hiermee niet per se te wachten tot alle administratieve en beleidsmatige handelingen voltrokken zijn.
- De ACK pleit er in deze ook voor om zoveel mogelijk aspecten van landschapszorg bij de beoordelingscommissies te leggen. Dit kan bijvoorbeeld door de beoordelingscommissies een inhoudelijke nota te laten maken op het einde van hun werkzaamheden.
- Ook hier pleit de ACK op zich niet voor het installeren van een afstemmingscommissie. Indien alsnog zou beslist worden om dit wel te doen, dan pleit de ACK ervoor om dit transparant te doen, veel aandacht te geven aan samenstelling en draagvlak en een duidelijk en afgebakend mandaat te geven aan deze commissie om met een beperkt en vooraf bepaald budget af te stemmen en bij te sturen op basis van de visienota en de rapportering door commissies.
- Ook voor werkingssubsidies pleit de ACK ervoor om het aantal tussenstappen tussen indiening en beslissing zoveel mogelijk te beperken en deze zo transparant mogelijk te organiseren.
- Te bespreken onderwerpen:
  - Hearing of niet?
    - De administratie wil de hearings liever niet omv de werklust.
    - Willen wel inzetten op repliekprocedure.
    - idee vanuit kabinet om zelfde systeem toe te passen als bij innovatieve partnerprojecten (hearing van 10 minuten met heel gerichte vragen) of bovenlokale cultuurprojecten (hearing van +/- 30 min). Verschil is dat het in beide gevallen over veel minder aanvragen gaat.
    - Voorstel zou kunnen zijn om geen plenaire hearing te organiseren maar het systeem te baseren op wat het VAF gebruikt voor projecten: werken met rapporteur(s) waarbij de aanvrager de mogelijkheid krijgt om een afspraak te maken met de betreffende rapporteur waarbij tijdens dat gesprek vragen kunnen beantwoord worden.
  - Toegepast op werkingssubsidies zou het verloop van de beoordeling er als volgt kunnen uitzien:
    - Eerste vergadering waarbij per dossier een rapporteur het dossier inleidt en er plenair een inventaris gemaakt wordt van vragen of opmerkingen
    - Per dossier worden 2 rapporteurs aangesteld.

- Aanvrager kan, maar moet niet, een afspraak maken met de rapporteurs die de vragen voorlegt
- Tijdens tweede vergadering wordt hierover gerapporteerd en wordt het pre-advies opgemaakt.
- Op basis van het pre-advies een repliekprocedure.
- Kwalificering van dossiers. In tegenstelling tot wat de ACK voorstelt mbt beurzen en projectsubsidies zien we hier wel de mogelijkheid om te werken met de matrix zoals die tijdens de vorige structurele ronde voor het eerst werd toegepast. Omdat het gaat over structureel ondersteunde organisaties is de ACK er voorstander van om ook voldoende zakelijke en beheersmatige aspecten te laten meespelen in de beoordeling.

7. missing links

- Op het moment dat dit deeladvies tot stand kwam, ontbraken nog verschillende beginselen en principes die bepalend zullen zijn voor de verdere uitwerking van een en ander. Hoe ziet de overheid de taak, rol en functie van de kerninstellingen? Welke procedures en methodes moeten hiervoor uitgewerkt worden?...
- Bepaalde principes en aspecten van dit deeladvies zijn hier slechts rudimentair weergegeven (bijvoorbeeld werkingsubsidies). Niet alle aspecten hebben betrekking op de decreetswijziging an sich. Sommige aspecten moeten verder uitgewerkt worden in het draaiboek. De ACK adviseert om tijdig te beginnen met het verder uitwerken hiervan.

1 juli 2020